

Reportáž z výstavy „Tajomné podzemie Malých Karpát“

Najbližšie tri týždne je v knižnici MCK Malacky sprístupnená výstava pod názvom „Tajomné podzemie Malých Karpát“. Na tejto výstave sú formou autentických fotografií priblížené málo známe podzemné priestory, ktoré vznikli počas dlhoročnej baníckej činnosti na ložiskách v Malých Karpatoch a pri razení prieskumných banských diel v okolí malokarpatských obcí.

Expozícia výstavy v knižnici MCK Malacky.

Staré banské diela nachádzajúce sa v pohorí Malých Karpát predstavujú svedectvo o jednej z významných baníckych oblastí na Slovensku. Napriek tomu, že nikdy nedosiahli slávu najbohatších ložísk na Slovensku, akými boli Kremnica, Banská Štiavnica, Rožňava alebo Banská Bystrica, ložiská rúd v Malých Karpatoch boli dlhodobo skúmané a s väčšou alebo menšou intenzitou ťažené počas takmer 700-ročnej histórie. Prvá písomná zmienka o ťažbe zlata v oblasti pri Pezinku pochádza z r. 1339. Od tohto času pretrvával záujem o rudy vyskytujúce sa v pohorí Malých Karpát a zvlášť v novoveku, kedy dochádzalo k znovuotvoreniu starých štôlní, kde sa kedysi ťažilo a kde sa vyhľadávali rudy. Napriek tomu, že produktivita malokarpatských ložísk bola malá, veľké nádeje sa vkladali práve do oživenia ťažby zlata prostredníctvom založenia nových ťažiarskych spoločností. Tieto snahy o ťažbu zlata pri Pezinku až do roku 1861 boli iba šťastie korunované úspechom a dá sa povedať, že väčšinou bola ťažba nerentabilná.

Fotografia z výstavy - štôlna, kde sa v 20. stor. ťažil antimonit.

Písomné záznamy o ťažbe drahých kovov pochádzajú tiež z obce Pernek, kde sa v tzv. Svätodušnej štôlni ťažila žila bohatá na zlato a striebro (2. polovica 18. stor.). Vyhľadávanie drahých kovov na ďalších lokalitách v pohorí neprineslo pozitívne výsledky.

Od konca 18. stor. sa postupne začína záujem o ťažbu aj na ostatné rudy vyskytujúce sa v tejto oblasti. Napríklad od r. 1790 sa začína s ťažbou pyritu na ložisku medzi Pezinkom a Pernekom. Historicky sa jedná o prvú ťažbu tejto rudy v celom Uhorsku a práve táto dala základ aj pre ťažbu na ďalších lokalitách v Uhorsku. Druhým ložiskom, kde sa v tomto období začal ťažiť pyrit bolo ložisko pri Perneku. Za účelom spracovania pyritových koncentrátov, bola v Cajle pri Pezinku postavená prvá továreň na kyselinu sírovú v Rakúsko-Uhorsku.

Ďalším významným minerálom, ktorý sa získaval na ložiskách v Malých Karpatoch bol antimonit. Ten sa vyskytuje na troch lokalitách, a to najmä pri Pezinku, kde sa intenzívne ťažil, menšie ložisko sa vyskytovalo pri Perneku a malý výskyt je známy z lokality pri obci Kuchyňa. Ťažba antimonitu prebiehala s prestávkami až do roku 1992, ktorý je zároveň považovaný za koniec banskej ťažby v Malých Karpatoch.

Lokalitami, ktorým sa tiež venovala zvýšená pozornosť od polovice 19. stor. až do obdobia počas 2. sv. vojny boli miesta výskytu mangánových rúd v okolí obcí Stupava, Borinka, Jablonové a Lozorno.

Ojedinelým prípadom ťažby, ktorý nemá ekvivalent na území Slovenska bola aj podzemná ťažba bridlice v obci Marianka. Čierne „mariatálske“ bridlice boli využívané najmä na zhotovovanie školských písacích tabuliek, ale aj ako strešná krytina na domoch v Marianke a v okolitých mestách. Zachované sú písomné záznamy a obrázky z podzemnej ťažby bridlice a z jej spracovania na produkty, ktoré sa vyvážali do viacerých krajín, a to až za Atlantický oceán.

Ako je vidieť z tohto opisu, ťažba viacerých typov mineralizácie v Malých Karpatoch, musela po sebe zanechať aj stopy v prírode. Na druhej strane, tieto prejavy baníckej činnosti nevyhnutne podliehajú postupnému zániku s tým, že ich

lokalizácia v teréne sa dá vykonať jedine podľa posledných prejavov na povrchu a na základe starých banských máp a opisov banských diel.

Keďže od doby, kedy prebiehala ťažba je väčšina starých štôlní a šácht nenávratne pohltená prírodou, na tejto výstave formou fotografií je priblížená atmosféra priestorov v podzemí, kde sa kedysi ťažilo. Tieto fotografie majú zároveň slúžiť ako pamiatka na banské diela, ktoré počas dlhých časových období budovali generácie baníkov a aby sa aj po zániku väčšiny banských diel a pamiatok spojených s banskou ťažbou nezabudlo v akých podmienkach hlboko pod zemou pracovali baníci a vynášali na povrch rudy získané v podzemí Malých Karpát.

Fotografia z vernisáže výstavy - 6. októbra 2011.

Výstava je prístupná až do 29. októbra 2011 v priestoroch knižnice v budove Mestského centra kultúry v Malackách na Záhoráckej ulici č. 1919 a to počas výpožičných hodín knižnice v pondelok-piatok od 10:00 do 18:00 a v sobotu od 10:00 do 13:00. Usporiadateľom je MCK Malacky v spolupráci so Spolkom pre montánný výskum a so Spolkom Permon Marianka.

Veríme, že výstava vás aspoň trochu zaujme a podá obraz o baníckej tradícii v Malých Karpatoch a tiež pomôže, aby sa nezabudlo na baníkov a banské pamiatky späť s naším regiónom.

Spolok pre montánný výskum